

OR LITERARI CONSIDERACIONS ENTORN DE L'OBRA ANGLADIANA

ANTONI PLADEVALL
Escriptor

Literary Gold. Considerations regarding Anglada's work

L'excel·lent obra literària de M. Àngels Anglada, elegant i perenne, se sustenta damunt de tres grans eixos que li atorguen una especificitat única i inconfusible en el panorama de les nostres lletres modernes: la concepció artesanal de la pràctica literària, la fascinació per la Grècia i la Roma clàssiques i una enorme sensibilitat social que converteix algunes obres seves en veritables instruments de denúncia de les grans injustícies contra la humanitat.

Paraules clau: Anglada, Grècia i Roma clàssiques, literatura social.

The excellent literary work of M. Àngels Anglada, elegant and perennial, is based on three major axes that confer on it a unique and unmistakable specificity in the scene of our modern letters: the artisanal conception of literary practice, the fascination for classical Greece and Rome and an enormous social sensitivity that transforms some of her works into real instruments of denunciation of the great injustices against humanity.

Keywords: Anglada, Classical Greece and Rome, social literature.

L'obra literària de M. Àngels Anglada, revisitada una dècada després de la seva mort, continua tenint la vigència pròpia de les obres perennes, immortals, clàssiques, i continuarà tenint-la, ens hi podem jugar el que vulguem, mentre no perdem la capacitat de meravellar-nos davant la bellesa i l'emoció derivades del conreu de la paraula alada. No hi ha secret. Hi ha, senzillament, la sensibilitat i la saviesa extremes de l'autora, que va apuntalar la seva escriptura amb l'excel·lència de tres grans eixos que, combinats i dosificats convenientment, han procurat una marca personal, *una especificitat* única i inconfusible en les nostres lletres.

1. La concepció artesanal de la literatura

Permeteu-me d'entrada la formulació d'una metàfora diguem-ne mineral bo i estrafit el famós mite de les «Edats de l'Home» que ella coneixia prou de sobres a partir, sobretot, de la lectura del poeta grec Hesíode: tota l'obra de M. Àngels Anglada, sia vers o sia ratlla tirada, fulgura i resplendeix com l'or més fi enmig d'un panorama abundant en plata, bronze i ferro. Canta la vida i la mort, la bellesa i l'horror del món amb una dicció tothora serena, intimista, equilibrada, rítmica, de regust classicitzant en un exercici de gran destil·lació verbal que encabeix M.

Àngels Anglada dins el grup escassíssim dels escriptors que conceben la literatura com una forma d'artesanía. El resultat és orfebreria fina.

La influència dels autors clàssics grecollatins damunt la seva obra profunda i elegant no fou endebades. Anglada va elaborar una obra literària tan sòlida que, com Horaci, hauria pogut afirmar de sobres: «He construït un monument més perenne que el bronze».¹ La humilitat que redoblava la seva saviesa, però, va privar-la d'una vanitat tan ridícula, però és ben cert que, semblantment al gran líric romà, ella concebia l'obra literària com un objecte artístic obtingut a còpia de *limare* tota quanta creació, perquè quedés neta de qualsevol aresta innecessària. Una actitud que, ben mirat, explica com la proporció i la mesura sustenten, talment les columnes d'un temple, la bellesa i l'elegància harmoniosa del seu *corpus* literari.

La bellesa conreada per l'autora és d'una tal magnitud que el cèlebre filòleg Joan Bastardas, que havia impartit classes de grec a M. Àngels Anglada al col·legi Pare Coll de Vic a la primeria dels anys quaranta,² no sap estar-se d'acabar l'epíleg que va escriure per al poemari *Arietta* (1996) referint-se a l'excelsitud d'una imatge compresa en «El lleó», un dels poemes del volum, amb aquestes paraules tan agosrades: «Jo no voldria treure mèrits a la nostra amiga, però em penso que aquestes coses no poden ser dites, com ella les diu, sense la intervenció d'un déu».³

2. La fascinació per la Grècia i la Roma clàssiques

No em refereixo a la fascinació superficial, ben legítima altrament, del turista que s'extasia davant les ruïnes del passat, sinó més aviat a la meravella de l'artista que absorbeix les lliçons vitals i estètiques dels seus protagonistes més avantatjats. Els autors grecollatins van impregnar tota la seva obra literària d'una manera radical, gairebé sanguínia, en la línia dels Costa Llobera, Carles Riba, Carles Miralles o Segimon Serrallonga. Formalment, però també temàticament. Anglada, tocada com se sentia pel «mal de Grècia»,⁴ va manllevar directament i indirecta molts referents de la literatura i la mitologia clàssiques.

La cita de Kazantzakis, extreta de la novel·la *Alexis Zorbàs*, amb què encapçala *Paradís amb poetes*, no deixa de ser una versió moderna del *beatus ille* horacià: «Feliç de l'home, jo pensava, que, abans de morir, ha pogut navegar pel mar Egeu. Molts són els goigs de l'home: dones, fruites, idees. Però solcar aquest mar en la dolça tardor, mormolant el nom de cada illa, em penso que no hi ha un altre goig que submergeixi més el cor de l'home en el Paradís».⁵

A finals dels anys 40. © Arxiu Família Anglada.

1. HORACI. *Odes*, III, poema 30, primer vers: «*Exegi monumentum aere perennius*».
 2. FOGUET I BOREU, F. M. *Àngels Anglada. Passió per la memòria*. Barcelona: Pòrtic, 2003, p. 16.
 3. ANGLADA, M. *Àngels. Arietta*. Barcelona: Columna, 1996, p. 62.
 4. «També ets dels qui, com diu l'Eudald Solà, tenim el mal de Grècia?» (Extret de la carta figuerenca que M. Àngels Anglada va adreçar-me, 11-IV-1991, en senyal de gratitud per la ressenya crítica que sobre el volum *Columnes d'hores* havia publicat a la revista *Reduccions*, 48 (Vic, 1990), p. 91-93.
 5. ANGLADA, M. *Àngels. Paradís amb poetes*. Barcelona: Destino, 1993, p. 15.

La presència de les antigues Grècia i Roma resulta evident en tots els registres literaris conreats. La poesia, la novel·la, la narració, la prosa assagística, l'obra divulgativa escolar, la traducció i l'articulisme⁶ no saben prescindir-ne i un bon lot de textos mostren directament, del títol estant, aquesta filiació.

El cas més transparent és el dels poemaris. *Kyparíssia* (1980) comprèn peces de títol grecolatí tan diàfans com «Tyrinthos», «Record de Vic des d'Esparta», «Variacions sobre el tema de Cassandra» i «Epidauros». *Carmina cum fragmentis* (1990) no es queda enrere amb «Antígona», «Sopar d'aniversari» (format per cinc estrofes sàfiques), «Les germanes de Safo» i «Plany pel germà»; i *Arietta* (1996) continua la mateixa tendència amb «La meva Esmirna», «Tàntal», «El jardí de Nausica» i «A Salvador Espriu», poema que al·ludeix al tità robador del foc diví Prometeu.

Mostren igualment aquest deute les novel·les *Sandàlies d'escuma* (1985) i *Artemísia* (1991), i una part de les narracions integrades en els volums *No em dic Laura* (1981), *La daurada Parmèlia i altres contes* (1991), *Nit de 1911* (1999) i *L'àngel* (2000).

Comentari a banda mereix un dels títols de prosa assagística que va escriure, *Paradís amb poetes* (1993), una mostra esplèndida, finíssima, de divulgació de la poesia grega antiga (Homer, Safo, Alceu, Èsquil, Sòfocles, Eurípides i Longus) i moderna (Kalvos, Kavafis, Kazantzakis, Prevelakis, Seferis, Ritsos i Elitis). L'assaig publicat anteriorment, *Paisatge amb poetes* (1988), proposa un recorregut emocionant per diverses ciutats italianes a través dels seus poetes moderns més significats, de Saba i Cardarelli a Pavese i Pasolini, manera que cobreix una altra de les seves quimeres, la poesia italiana contemporània.

El parell de títols de divulgació escolar *Relats de mitologia* dedicats als déus i als herois (1996), així com les traduccions que va curar, *Les germanes de Safo. Antologia de poetes hel·lenístiques* (1983), *Epigrames de Meleagre de Gadara* (1993) i *Retalls de la vida a Grècia i a Roma* (1997), deixen ben al descobert la seva irrefrenable passió pels autors clàssics grecolatins.

3. La sensibilitat social

La sensibilitat i l'intimisme angladians operen sovint al servei dels drets humans i de la justícia social, de manera que tant els títols de ficció com l'articulisme publicat a la premsa habitual apunten constantment el seu gran compromís moral i cívic en defensa del país, la llengua i la cultura en general, circumstància que converteix la seva literatura en un instrument de denúncia de les grans injustícies contra la humanitat. Talment l'atenès Aristòfanes, que durant la guerra del Peloponès (431-404) clamava a favor del retorn de la pau a través de les seves comèdies, Anglada enarbora igualment les seves obres a favor de la llibertat dels pobles, el català entre altres, i formula un al·legat directe contra la guerra i la vio-

6. Eusebi Ayensa i Francesc Foguet han publicat una selecció del mig miler llarg d'articles que va escriure a la premsa habitual en el volum *Compromís de poeta. Articles d'opinió de M. Àngels Anglada* (Vic: Eumo Editorial, 2009, 320 p).

lència en general i, d'una manera especial, contra genocidis contemporanis ben execrables com l'holocaust nazi i la persecució brutal del poble armeni que ha abordat, respectivament, en *El violí d'Auschwitz* i *Quadern d'Aram*.

L'obra angladiana —tornem a la metàfora de font *hesiòdica*— no s'assembla ni a la plata, ni al bronze, ni al ferro, sinó a l'or que, com que no es torna lleig, brilla de manera permanent bo i assegurant, així, la seva vigència. Una altra cosa ben diferent és la seva recepció, que personalment considero desigual, sobretot la de la poesia, una circumstància que altrament no costa pas gaire d'entendre: només els lectors cultivats poden gaudir plenament d'aquest or literari. Els altres lectors, en canvi, hi tenen un accés més limitat.